

شاخصه‌های مکتب شهید سید حسن نصرالله

حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک‌نیا*

اشاره

خدای متعال مؤمنان صالح را این‌گونه ستایش می‌کند: «فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُكْفَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا»^۱ پس باید در راه خدا کسانی بجهنگند که زندگی دنیا را به آخرت می‌فروشند و کسی که در راه خدا می‌جنگد، اگر کشته شود یا پیروز گردد، به زودی پاداشی بزرگ به او خواهیم داد».

شهید سیدحسن نصرالله در ۳۱ اوت ۱۹۶۰ میلادی (نهم شهریور ۱۳۳۹ ش) در محله فقیرنشین «کرتینا» در شرق بیروت به دنیا آمد. تحصیلات خود را در مدرسه امام المنتظر در بعلبک آغاز کرد و سپس دروس مقدماتی را در حوزه علمیه نجف فراگرفت. پس از آن در درس آیات عظام سیدمحمود هاشمی، سیدکاظم حائری و محمدفاضل لنکرانی در حوزه علمیه قم شرکت کرد. این عالم مجاهد پس از فراگیری علوم اسلامی و جهاد با نفس، به جهاد با دشمن در عرصه میدان و همچنین جهاد تبیین گام نهاد. او بعد از پذیرش دبیر کلی حزب‌الله لبنان در ۱۶ فوریه ۱۹۹۲ (گفتنی است سیدحسن خود از بنیان‌گذاران حزب‌الله بود)، این گروه جهادی را از سطح حزبی معمولی به سطح قدرت منطقه‌ای در جهان تبدیل کرد تا در مسیر الهی، به اعتلای امت اسلامی کمک کند.

آزادسازی جنوب لبنان از اشغال رژیم صهیونیستی، آزادی اسیران لبنانی و پیروزی در جنگ ۳۳ روزه، از جمله حماسه‌آفرینی‌های حزب‌الله در زمان دبیر کلی سید مقاومت بود؛

* استاد سطح عالی حوزه علمیه قم و مبلغ نخبه دفتر تبلیغات اسلامی.

به همین دلیل، او محبوب‌ترین شخصیت و قدرتمندترین رهبر در جهان عرب و خاورمیانه شناخته شده است.

ویژگی‌های مکتب شهید نصرالله

حضرت امام خامنه‌ای علیه السلام درباره شهید سیدحسن نصرالله می‌فرماید: «مقاصد مقاومت یک شخص نبود، یک راه و یک مکتب بود و این راه همچنان ادامه خواهد یافت».^۱ مکتب شهید نصرالله ویژگی‌هایی دارد که در ادامه این نوشتار به برخی از مهم‌ترین ویژگی‌ها اشاره می‌شود.

اول: جایگاه علمی و شخصیتی

یکی از ویژگی‌های بارز مکتب شهید سیدحسن نصرالله، جایگاه علمی ایشان است. شهید نصرالله نه تنها در عرصه‌های سیاسی و نظامی، بلکه در زمینه‌های علمی نیز فردی برجسته و اهل علم بود. ایشان همواره در حال پیگیری امور علمی و حوزوی خود بود و مباحث علمی مختلف را دنبال می‌کرد.^۲ شهید نصرالله خود را پیرو امام موسی صدر می‌دانست و هم‌زمان تحت تأثیر شخصیت‌های بزرگی چون امام خمینی علیه السلام و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام قرار داشت. ایشان در این باره می‌فرماید: «باید اعتراف کنم که بسیار تحت تأثیر امام موسی صدر هستم. البته اگر بخواهم دقیق‌تر بگویم، باید بگویم که من تحت تأثیر چهار شخصیت بزرگ هستم: حضرت امام خمینی علیه السلام، حضرت امام موسی صدر، رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و شهید بزرگوار سیدمحمدباقر صدر. نه تنها من، بلکه همه جوانان مجاهد و انقلابی لبنان تحت تأثیر این چهار شخصیت عظیم و بزرگوار هستند. من می‌توانم ادعا کنم که با تفکر و نوع نگاه حضرت امام خمینی علیه السلام و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به موضوعات مختلف به طور کامل آشنایی دارم و از طرف دیگر، یک کار مطالعاتی گسترده روی اندیشه‌ها و آثار امام موسی صدر انجام داده‌ام».^۳

شهید نصرالله در جایی دیگر بیان می‌کند: «علی‌رغم مسئولیت‌هایی که در حزب بر عهده داشتم و تقریباً تمام وقت مرا می‌گرفت، تصمیم گرفتم درسم را ادامه بدهم. هرچند که پس از اشغال گسترده و هجوم سراسری اسرائیل ناچار شدم درسم را موقتاً کنار بگذارم، ولی هفت سال

1. <https://farsi.khamenei.ir/=57700>.

2. <https://www.shora-gc.ir/fa/news/10466>.

3. <https://www.isna.ir/news/1403070805927>

بعد در سال ۱۹۸۹ شرایط دوباره برای ادامه تحصیلی مناسب شد و از این رو با موافقت حزب برای پایان تحصیلاتم به قم رفتم»^۱.

سید حسن نصرالله در زمان تحصیلات خود در نجف، شخصیت‌های برجسته‌ای را در حوزه‌های فقهی، اصولی، معرفتی و عرفانی ملاقات کرده بود؛ همچنین سال‌ها در حوزه علمیه قم درس خوانده بود و این جایگاه علمی برجسته سبب شد که حضرت آیت‌الله سیستانی به ایشان لقب «علامه» بدهند»^۲.

جایگاه علمی و شخصیتی شهید نصرالله به گونه‌ای بود که ایشان در ۲۱ سالگی اجازه‌نامه‌ای از امام خمینی علیه السلام دریافت کردند. این اجازه‌نامه از سوی حضرت امام خمینی علیه السلام نشان از جایگاه علمی و اعتماد ویژه‌ای بود که به ایشان داشتند. متن این اجازه‌نامه بدین شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، والصلوة والسلام على محمد وآله الطاهرين ...

و بعد، جناب حجت الاسلام آقای حاج سید حسن نصرالله - دامت افاضاته - از طرف این جانب مجازند در تصدی امور حسبه و اخذ وجوه شرعی و صرف مظالم عباد و زکوات و کفارات در مصارف مقرر شرعی؛ و در مورد سهمین مبارکین نیز مجازند در اخذ و صرف آن در مخارج خودشان به نحو اقتصاد؛ و در مورد مازاد بر مخارج نیز مجازند نصف آن را در مخارج سادات عظام - کثر الله امثالهم - و ترویج شریعت مقدسه صرف نموده و نصف دیگر را ارسال دارند.^۳

دوم: شجاعت

شجاعت از فضایل اخلاقی به معنای دلیری و دلاوری است که در علم اخلاق آن را حد وسط بی‌باکی و ترس قرار داده‌اند. شجاعت یکی از چهار فضیلت اخلاقی برتر در آیات و روایات است و نیز از ویژگی‌های نبوت، امامت و فرماندهی در جنگ و از صفات امامان معصوم دانسته شده است.

جلوه‌گاه دل عاشق ز فلک بیرون است در صف پیش بود هر که شجاعت دارد

1. <https://www.isna.ir/news/1403070805927>.

2. <https://farsi.khamenei.ir/=57831>.

۳. سیدروح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۵، ص ۳۳۸.

سیدحسن نصرالله، شجاعت را در همه ابعادش دارا بود. او در جایگاه رهبر جبهه مقاومت، در لبنان تحول ایجاد کرد. شجاعت ایشان نمادی از شجاعت اهل بیت: به‌ویژه امام حسین علیه السلام بود. او بی‌تردید از شهادت و جنگیدن هراسی نداشت و تمام هستی خود را در راه آزادی مردم مسلمان فلسطین و حراست از کلیت لبنان اسلامی فدا کرد.

سوم: عقلانیت

ویژگی دیگر این مکتب، عقلانیت سیدحسن نصرالله بود. او رهبری بسیار هوشمند و عاقل بود و تحت تأثیر احساسات و هیجانات خاورمیانه، اقدام به تصمیم‌های بزرگ و کوچک نمی‌کرد؛ به همین دلیل هرگاه خطا یا اشتباهی مرتکب می‌شد، اعتراف می‌کرد؛ برای مثال، در حادثه یازدهم ژوئیه که منجر به جنگ با اسرائیل شد، بعدها در مصاحبه‌ای وقتی از او پرسیدند اگر می‌دانستید پیامد اسیرگرفتن دو اسرائیلی، وقوع چنین جنگی است، آیا این کار را می‌کردید یا نه؟ ایشان پاسخ داد که نه، نمی‌کردم. این مسئله و اعتراف، نشان می‌دهد که سیدحسن نصرالله تحت تأثیر احساسات نیست و کسی نیست که خسارت‌ها و پیامدهای یک حادثه را به نفع خودش توجیه کند.^۱

آیت‌الله اعرافی می‌گوید: «ایشان (سید نصرالله) دارای عقل راهبردی بود و وقتی به مسائل عالم سیاست می‌پرداختیم، درمی‌یافتیم که در اعماق سیاست عالم دست دارد و درک عمیقی از قدرت حاکم بر جهان و منطقه دارد. عمق مطلب را می‌دانست و آینده را می‌دید و متغیرات عالم و سیاست را درک می‌کرد».^۲

چهارم: ولایت‌مداری

چهارمین ویژگی مکتب سیدحسن نصرالله، ولایت‌مداری بود و ارتباط عمیق او با مرجعیت مقاومت، یعنی ایران و ولی فقیه. از اعضای حزب‌الله که تحت اشراف سید مقاومت هستند، پرسیدند نسبت شما به فرامین یا رهنمودهای ولی فقیه در ایران چیست؟ یکی از آنها پاسخ داد: «ما وقتی همراه سیدحسن نصرالله خدمت امام رسیدیم، وارد قلعه ولایت شدیم و تصمیم گرفتیم که از قلعه ولایت خارج نشویم و خلاف رهنمودهای ولی فقیه در ایران حرکتی انجام ندهیم». دوباره می‌پرسند چگونه می‌فهمید که کاری موافق رهبری است یا نه؟ ایشان گفت: «اگر

۱. پایگاه اندیشه ما، دکتر عبدالوهاب فراتی: <https://andishehema.com/maktab-seyed-hasan-nasrollah/>

۲. <https://www.shora-gc.ir/fa/news/10466>.

در موردی، صراحت رهبری را داشته باشیم، حتماً به آن عمل می‌کنیم و اگر در موردی مخالف ایشان را بدانیم، به آن عمل نخواهیم کرد. در صورتی که در موردی اختلاف نظر داشته باشیم، با اولین پرواز به تهران می‌رویم و نظر ولیّ فقیه را مستقیماً درخواست می‌کنیم». این سخن نشان می‌داد که حزب‌الله به‌ویژه دبیر کل آن نیرویی نیست که مستقل عمل کند، بلکه ضمن درک شرایط لبنان و منطقه، تابع تصمیم‌های ولیّ فقیه در ایران است.^۱

درس تاریخی سید مقاومت

در اولین جلسه اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه، هنگامی که مقام معظم رهبری در حال عبور از سالن اجلاس بود، سیدحسن نصرالله خود را به ایشان رساند و دستشان را بوسید. این صحنه برای همه کسانی که آن را مشاهده کردند، تأمل برانگیز بود. وقتی از چرایی این حرکت از او پرسیدند، سیدحسن گفت: «امسال رسانه‌های جهانی مرا به عنوان "مرد سال" نامیده‌اند و در کشورهای عربی نیز عنوان "موفق‌ترین رهبر جهان عرب" را به من داده‌اند. دیروز چون مراسم به طور مستقیم در جهان پخش می‌شد، مناسب دیدم به همه بگویم که من "سرباز" رهبر انقلابم».^۲ شهید نصرالله چنان به ولایت فقیه اهمیت می‌داد که در وصیت خود می‌گوید: «توصیه می‌کنم که برای خیر دنیا و آخرتتان، ایمانتان به رهبری حضرت امام خامنه‌ای علیه‌السلام محکم و قوی باشد».^۳

پنجم: دشمن‌شناسی

از دیگر ویژگی‌های مکتب سید مقاومت، دشمن‌شناسی و زمان‌شناسی است. ایشان می‌فرمودند: «ما معتقدیم یزید این دوران که باید کربلایی، حسینی و زینبی با او مقابله کنیم، نقشه‌های آمریکایی - صهیونیستی است؛ نقشه‌ای که امت اسلام، تمدن، ادیان آسمانی، ملت‌ها و مقدسات ما را تهدید می‌کند. ما در برابر این یزید، حسینی و زینبی بوده‌ایم و خواهیم ماند. این نبرد برای ما در اولویت مطلق خواهد ماند».^۴

۱. همان.

۲. پایگاه خبری همشهری:

<https://www.hamshahrionline.ir/photo/886002>.

۳. پایگاه خبری خبر آنلاین:

<https://www.khabaronline.ir/news/1964886>.

۴. سخنرانی سیدحسن نصرالله، دبیر کل حزب‌الله لبنان، در روز عاشورا ۱۴۳۴؛ سایت مقاومت اسلامی لبنان.

ششم: شهادت طلبی

در مکتب سید حسن نصرالله، شهادت مردان خدا نه فقط عامل خمودی و ناامیدی جامعه نیست، بلکه عاملی برای بالندگی و شکوفایی است. صدرالمتهلین در شعری می‌گوید:

آنان که ره دوست گزیدند همه در کوی شهادت آرمیدند همه
در معرکه دو کون فتح از عشق است هرچند سپاه او شهیدند

سید حسن نصرالله در اولین سخنرانی خود پس از انتخاب به عنوان دبیر کل حزب الله لبنان، به ادامه راه حزب الله اشاره کرد و گفت: «شهادت سید عباس موسوی دلیل سطح رشد و بالندگی راه حزب الله در لبنان است و نشانه‌ای از سطح بالای خلوص او در راه اهداف الهی، همبستگی فرماندهی با نیروهای خود، از خودگذشتگی بی‌مرز، حضور میدانی و وفاداری به مقاومت و مردم است. این شهادت آغاز تحول بزرگ روحی و معنوی و جهادی است که برای قاتل او باورپذیر نیست»^۱.

شهادت سید و فرزندش در مسیر حق نیز حرکتی را در جامعه اسلامی رقم زد که حق جویان عالم، بیشتر از گذشته از شهادت سید مقاومت نیرو گرفتند و در مبارزه با ستمگران عالم، مصمم‌تر و بانگیزه‌تر شدند. این روند، تداوم مسیر حضرت امام حسین علیه السلام و عاشوراییان است که تا زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام ادامه خواهد داشت.

هفتم: محبوبیت و اعتبار جهانی

یکی از ویژگی‌های برجسته شهید نصرالله، محبوبیت و اعتبار جهانی اوست. این محبوبیت نتیجه ترکیبی از عوامل مختلف از جمله خدا باوری و روحیه ستم‌ستیزی اوست. اما مواضع قاطع و توانمندی‌هایی که سید مقاومت در برابر دشمنان از خود نشان داد، او را به یکی از محبوب‌ترین شخصیت‌ها در میان بسیاری از مردم عرب و مسلمان تبدیل کرد و اعتبار او در جایگاه یک رهبر مؤثر جهانی، تحسین‌های زیادی را به همراه داشته است.

شهید نصرالله توانست حزب الله را از گروه مقاومت به نیروی سیاسی و نظامی قدرتمند تبدیل کند. رهبری او نه تنها در عرصه نظامی، بلکه در زمینه‌های اجتماعی و سیاسی نیز تأثیرگذار بوده است؛ به‌ویژه به دلیل مبارزه موفق با رژیم صهیونیستی و دفاع از آرمان فلسطین، میان

۱. روزنامه «فرهیختگان»:

ملت‌های عربی محبوبیت فوق‌العاده‌ای کسب کرد.

روزنامه آمریکایی نیویورک‌تایمز در سال ۲۰۰۶ در گزارشی با عنوان «جهان عرب اسطوره خود را در رهبر حزب‌الله پیدا کرده»، به ابراز تحسین از نقش و تأثیرات او در این زمینه پرداخت. این مسئله نشان‌دهنده نفوذ و محبوبیت بی‌نظیر شهید نصرالله در جهان عرب و فراتر از آن است.^۱ رهبر معظم انقلاب فرمود: «دنیای اسلام، شخصیتی با عظمت را و جبهه مقاومت پرچم‌داری برجسته را و حزب‌الله لبنان رهبری کم‌نظیر را از دست داد».^۲

هشتم: ستم‌ستیزی

سید حسن نصرالله صدای ستم‌ستیزی بود که همواره بر حق ملت‌ها به‌ویژه ملت فلسطین تأکید می‌کرد و با مواضع قاطع و بی‌پرده‌ای در برابر ظلم و بی‌عدالتی ایستادگی می‌کرد. این ویژگی او موجب شد بسیاری از عراقی‌ها، سوری‌ها و دیگر ملت‌های عرب او را الگویی برای خود بدانند و به او اعتماد کنند. انتخاب کلیدواژه «سید مقاومت» به همین روحیه ستم‌ستیزی و روحیه مقاومت او اشاره دارد.

نهم: جهاد تبیین

در مکتب شهید نصرالله، جهاد تبیین مهم‌ترین شاخصه است. او که در جهاد اکبر و خودسازی معنوی در اوج بود و در جهاد با دشمن نیز در میان مجاهدان سرافراز مبارزه با اسرائیل می‌درخشید، در جهاد تبیین چنان قدرتی داشت که می‌توانست با بیان اهداف مقدس خود، بر ادبیات سیاسی جهان تأثیر بگذارد و آن را به نفع جبهه مقاومت تغییر دهد. چند نمونه از سحر کلام سید مقاومت را در ادامه مرور می‌کنیم:

۱. به خدا قسم، اسرائیل از خانه عنکبوت سست‌تر است

سید حسن نصرالله در جریان سخنرانی خود در جنگ ۳۳ روزه، در مواجهه با دشمن گفت: «این اسرائیل که صاحب سلاح اتمی است و قوی‌ترین نیروی هوایی منطقه را دارد، به خدا قسم، از لانه عنکبوت سست‌تر است». او به توانمندی‌های رژیم صهیونیستی اشاره می‌کند، اما به روشنی بیان می‌دارد که این قدرت، پوشالی و غیرواقعی است. سید حسن نصرالله تأکید می‌کند که قدرت رژیم صهیونیستی واقعی نیست. این نکته در راستای تقویت روحیه محور مقاومت و

1. <https://www.mashregnews.ir/news/1646967>.

2. <https://farsi.khamenei.ir/=57700>.

کاهش روحیه دشمن بیان می‌شود و می‌گوید اسرائیل از خانه عنکبوت سست‌تر است.

۲. شوی، شوی... یواش، یواش

شهید نصرالله در سخنرانی خود بعد از شهادت اسماعیل هنیه به این موضوع اشاره می‌کند که پاسخ به ترور هنیه آرام‌آرام و به تدریج خواهد بود. استراتژی محور مقاومت در این سخنرانی، به گونه خاصی بیان می‌شود که مورد توجه رسانه‌ها قرار می‌گیرد. نصرالله در مورد اینکه چگونه به ترور اسرائیل پاسخ داده خواهد شد، گفت: «شوی، شوی... یواش، یواش». او در این سخنرانی به دو زبان صحبت می‌کند و لغتی فارسی را به کار می‌گیرد که این عبارت به سرعت در فضای سیاسی مورد توجه افکار عمومی قرار گرفت.

۳. عمودی بیابید، افقی برمی‌گردید

بخش جدایی‌ناپذیر سخنرانی شهید سیدحسین نصرالله، زبان بدن او بود. این رفتار او به‌ویژه زمانی که به تهدید رژیم صهیونیستی می‌پرداخت، بیشتر می‌شد و بر قاطعیت او در سخنرانی می‌افزود. این شهید بزرگوار معمولاً در سخنرانی‌ها از حرکات دست خود استفاده می‌کرد؛ از جمله در سخنرانی بعد از شهادت حاج قاسم سلیمانی گفت: «تنها پاسخ به ترور حاج قاسم سلیمانی، خروج همه نظامیان آمریکایی از منطقه است». سپس افزود: «آنان اگر عمودی بیابند، افقی به آمریکا باز می‌گردند و ترامپ و دولتش می‌فهمند که در منطقه باخته‌اند و در انتخابات نیز بازمانده‌اند». شهید نصرالله در این صحبت خود، از حرکت دستش استفاده می‌کند و این تصویر به سرعت در رسانه‌ها بازنشر پیدا می‌کند.

۴. ارزش کفش سلیمانی از سر ترامپ بیشتر است

سیدحسین نصرالله مهارت زیادی در تشبیه‌سازی واژگان داشت و به خوبی این کار را انجام می‌داد؛ به طوری که بازنمایی رسانه‌ای پرسرعتی در اخبار و رسانه‌های بین‌المللی ایجاد می‌کرد. یکی از درخشان‌ترین اظهارنظرهای رسانه‌ای او در واکنش به شهادت حاج قاسم سلیمانی را می‌توان در سخنرانی‌اش دید که گفت: «ارزش کفش سلیمانی از سر ترامپ بیشتر است». این عبارت هم اوج عزت حاج قاسم سلیمانی را بیان می‌کند و هم اوج ذلت ترامپ را. شهید نصرالله از صحبت‌های خود همواره برای تقویت محور مقاومت و روحیه‌دادن به آنها استفاده می‌کرد؛ برای مثال در دوران جنگ ۳۳ روزه لبنان گفت: «دوران شکست‌ها به پایان رسیده و دوران پیروزی‌ها آغاز شده است». همچنین بیان کرد: «ما شما را زیر پا خواهیم

گذاشت و از بالای سرتان عبور خواهیم کرد». استفاده از این جملات نه تنها به تقویت روحیه مقاومت منجر می‌شد، بلکه روحیه دشمن را نیز تضعیف می‌کرد. نکته دیگر این است که تقریباً در تمامی صحبت‌های سید حسن نصرالله، کلمات «مقاومت»، «پیروزی» و «قدرت» دیده می‌شد و گویی این واژه‌ها جزء جدایی‌ناپذیر سخنرانی‌های او بودند.^۱

فیض شهادت

سید حسن نصرالله، سید مقاومت، عارف بالله و مرد میدان فی سبیل الله بود و مرگ در بستر برای او شایسته نبود. شهادت او هرگز دور از انتظار نبود. او مزد سی سال تلاش خود را در روز جمعه ۶ مهر سال ۱۴۰۳ شمسی/ ۲۷ سپتامبر ۲۰۲۴ میلادی، در حمله هوایی رژیم جلااد صهیونیستی به ضاحیه لبنان دریافت کرد و به عالی‌ترین افتخار معنوی، یعنی شهادت در راه خداوند نایل آمد و به قافله جاویدان شهیدان راه حق پیوست؛ زیرا که شهادت خط آل محمد است. امام خمینی علیه السلام فرمود: «خط سرخ شهادت، خط آل محمد و علی است؛ و این افتخار از خاندان نبوت و ولایت به ذریه طیبه آن بزرگواران و به پیروان خط آنان به ارث رسیده است».^۲

حضرت آیت الله خامنه‌ای در پی شهادت ایشان فرمودند:

«مجاهد کبیر، پرچم‌دار مقاومت در منطقه، عالم با فضیلت دینی و رهبر مدبر سیاسی، جناب سید حسن نصرالله رضوان الله علیه، سید عزیز مقاومت، پاداش ده‌ها سال جهاد فی سبیل الله و دشواری‌های آن را در خلال یک پیکار مقدس دریافت کرد. فیض شهادت پس از این همه مجاهدت، حق مسلم او بود. دنیای اسلام، شخصیتی با عظمت را و جبهه مقاومت، پرچم‌داری برجسته را و حزب الله لبنان، رهبری کم‌نظیر را از دست داد... سید مقاومت، یک فرد نبود، بلکه یک راه و یک مکتب بود و این راه همچنان ادامه خواهد یافت. خون شهید سیدعباس موسوی بر زمین نماند و خون شهید سید حسن هم بر زمین نخواهد ماند».^۳

۱. سایت فرهیختگان:

<https://farhikhtegandaily.com/news/195773>.

۲. سیدروح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۵، ص ۲۲۷.

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای علیه السلام، مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی. به مناسبت شهادت سیدمقاومت در هفتم مهر ۱۴۰۳.

کتابنامه

خمینی، سیدروح‌الله، صحیفه امام، تهران: مرکز نشر آثار امام خمینی علیه السلام، [بی تا].

1. <https://farsi.khamenei.ir>.
2. <https://www.shora-gc.ir/fa/news>.
3. <https://www.isna.ir/news>.
4. <https://farsi.khamenei.ir>.
5. <https://www.shora-gc.ir/fa/news>.
6. <https://www.hamshahrionline.ir/photo>.
7. <https://www.khabaronline.ir/news>.
8. <https://farhikhtegandaily.com/news>.
9. <https://www.mashreghnews.ir/news>.
10. <https://farsi.khamenei.ir>.